

INHOUD

	Pagina
BEDRIJFSOPVOLGING: GEEN GEMAKKELIJKE ZAAK	
Een proces van jaren	2
Financiële en fiscale consequenties	3
DE WAARDERING VAN HET FAMILIEBEDRIJF	
Waardebepalende factoren	4
Twee waarderingmethoden	5
BEDRIJFSOPVOLGING IN FISCAAL PERSPECTIEF	
Eenmanszaak (V.o.f.) of BV?	8
De Eenmanszaak	8
Besloten Vennootschap	11
Gewone aandelen omzetten in cumulatief-preferente aandelen	13
Bij overlijden	14
Successie- en schenkingsrecht	14
Omzet- en overdrachtsbelasting	15

Bedrijfsopvolging: geen gemakkelijke zaak

Bedrijfsopvolging of bedrijfsverkoop is bepaald geen 'licht' thema. Vaak wordt de kwestie van opvolging of verkoop van de eigen onderneming - opgebouwd door hard werken en veel opoffering- vooruitgeschoven en belangrijke beslissingen hierover stelt men uit. Dat is ook begrijpelijk omdat de financiële en fiscale gevolgen voor een leek moeilijk te overzien zijn. Daarbij komt dat in de praktijk psychologische en sociale aspecten ook een grote rol spelen. Dat geldt vooral als de zaak binnen de familie blijft. De opvolgers -een of meerdere kinderen- zijn immers vaak al bekend. Emoties en subjectiviteit kunnen een succesvolle opvolging dan behoorlijk in de weg staan. Bij de verkoop van de zaak aan derden is het doorgaans gemakkelijker om een objectievere houding aan te nemen. Toch geldt voor zowel opvolging door kinderen als voor verkoop aan derden dat een goede communicatie en de bereidheid om zaken open en helder te bespreken absolute voorwaarden zijn voor succes. Daarbij is het -en dat zal u zeker na lezing van deze brochure onderschrijven- zeer raadzaam om tijdig een deskundig en

onafhankelijk adviseur te betrekken bij het hele proces van opvolging en verkoop. Zo verkleint u de kans dat uw opvolging door onzorgvuldige planning en voorbereiding mislukt.

Een proces van jaren

Rome is niet op één dag gebouwd, en dat zal ook zeker voor uw onderneming gelden. Ook het 'afbouwen' is een kwestie van lange adem. Opvolging en verkoop is in zijn optimale opzet een zorgvuldig voorbereid proces dat jaren in beslag kan nemen. Natuurlijk is er niet één succes-scenario te geven: elk bedrijf en elke ondernemer heeft zijn eigen unieke geschiedenis en ontwikkeling door-gemaakt. Toch is er wel een algemeen stappenplan te geven waaraan u moet denken. Daarin spelen zowel fiscaal-financiële als ook sociaal-maatschappelijke factoren een rol. U moet daarbij aan het volgende denken:

1. Nadenken over de potentiële opvolger(s). Wie zouden dat kunnen of moeten zijn? Wie is er in principe geschikt en wie niet? Belangrijk in deze fase is het tweerichtingsverkeer tussen u en uw opvolger(s). Waakt u in dit stadium voor eenzijdig opgelegde keuzes. Deze kunnen het proces danig verstoren.
2. Welke basisopleiding is nodig voor uw opvolger?
3. Is uw opvolger voldoende geschikt en is zijn of haar affiniteit met uw onderneming voldoende?
4. Moet uw opvolger stage lopen of buiten uw bedrijf nog ervaring opdoen?

5. Of is er een aanvullende opleiding nodig die gericht is zowel op uw bedrijf als op aanvulling van de persoonlijke bagage van uw opvolger?
6. Een goede bezinning op de start van de opvolger van uw bedrijf.
7. Wat wil uw opvolger realiseren na de opvolging en hoe wil hij of zij dat gaan doen? Betekent het dat er belangrijke beleidsveranderingen zullen komen? Geeft u hiervoor voldoende ruimte aan uw opvolger?
8. Het samen met uw opvolger doorlopen van uw bedrijfsafdelingen; het overdragen van uw kennis en uw relaties/netwerk.
9. Het verkrijgen van respect en gezag van uw medewerkers voor uw opvolger en uw bijdrage daaraan.
10. De daadwerkelijke overdracht van de leiding: direct of geleidelijk.
11. Uw betrokkenheid bij het bedrijf nadat u de leiding hebt overgedragen. Blijft u als adviseur of commissaris actief?
12. De daadwerkelijke overdracht van eigendom: waardebeoordeling en de vorm waarin (financieel, juridisch en fiscaal).
13. Een zinvolle en bevredigende invulling van uw tijd na de opvolging.

we zo helder mogelijk proberen uit te leggen, maar het spreekt bijna vanzelf dat bij een zo gecompliceerde zaak als een bedrijfsopvolging het advies en de hulp van een onafhankelijke deskundige nagenoeg onontbeerlijk is.

Financiële en fiscale consequenties

In deze brochure komen lang niet alle aspecten uit het proces van bedrijfsopvolging en -verkoop aan de orde. Zo blijft de sociaal-maatschappelijke kant hier verder buiten beschouwing en concentreren we ons op twee belangrijke (fiscaal-)financiële consequenties bij opvolging: *de waardering van het familiebedrijf* en *de fiscale gevolgen*. Het betekent dat we u ook moeten confronteren met de nodige financieel- fiscale vaktermen. Die zullen

De waardering van het familiebedrijf

Bij de opvolging binnen een familiebedrijf is de *waardering* (d.w.z. de waardebeoordeling) bepaald een lastig onderwerp. Er moet namelijk op een zeker moment een uitspraak worden gedaan over de waarde van de onderneming indien sprake is van een eenmanszaak dan wel over de waarde van de aandelen van de vennootschap die wordt overgedragen (in sommige gevallen meerdere vennootschappen). En aandelenwaardering respectievelijk de waardering van de onderneming bij familiebedrijven blijkt in de praktijk tal van problemen op te leveren. In deze brochure behandelen we beknopt twee methodes van aandelenwaardering die bij het waarderen van familiebedrijven kunnen worden toegepast. De waardering van een eenmanszaak die in privé wordt gedreven blijft onbehandeld maar hiervoor zijn in principe dezelfde aspecten van belang als bij de waardering van aandelen. Maar eerst even een korte uitweiding over een drietal factoren die mede de

uiteindelijke prijs van de aandelen van familiebedrijven bepalen.

Waardebepalende factoren

De twee waarderingmethodes die we straks bespreken, vormen slechts een ondersteuning voor de waardebeoordeling en niet meer dan dat. Ook andere factoren bepalen de uiteindelijke prijs van de aandelen van uw familiebedrijf. We noemen de drie belangrijkste:

1. De bijdrage van de huidige directeur groot aandeelhouder (DGA)

Als deze DGA een belangrijke bijdrage levert aan de winstgevendheid van het bedrijf, dan bestaat de huidige goodwill van de onderneming voornamelijk uit zogenoemde persoonlijke goodwill.

De vraag is wat er van die goodwill overblijft als de huidige DGA vertrekt en de koper hem niet zonder meer kan vervangen. In deze gevallen zal een koper minder voor de onderneming over hebben dan uit een waardeberekening zou volgen. Dit probleem speelt vaak in het (kleinere) familiebedrijf. Hierdoor wordt in de praktijk bij verkoop van familiebedrijven de waarde van de aandelen beperkt.

2. Onzekerheid over de toekomst

Vaak zal de koper een pessimistischer toekomstbeeld hebben dan de verkoper. Dit leidt tot een lagere biedprijs dan de vraagprijs. De uiteindelijke prijs is dan het resultaat van een onderhandelingsproces. De hierna te bespreken waarderingmethodes zijn uiterst gevoelig voor aanpassing van de toekomstverwachtingen. Een paar procent meer veronderstelde omzetgroei heeft vaak een enorm effect op de uitkomsten van deze

waarderingmethoden. Dit maakt al duidelijk dat de waarderingmethoden met de nodige voorzichtigheid moeten worden toegepast.

3. Familierelaties

Bij opvolging binnen het familiebedrijf gaan de aandelen of gaat de eenmanszaak vaak over van ouders naar kinderen. Doorgaans vinden de ouders dat hun kind een zo gunstig mogelijke start moet hebben en dat de aandelen of de eenmanszaak tegen een lage prijs moet(en) worden verkocht. U moet er dan wel voor waken dat de transactie niet irreëel wordt. Een te lage (aandelen)waardering schaadt immers de belangen van de andere kinderen die niet bij de opvolging betrokken zijn. Verder kan ook de fiscus vraagtekens zetten bij dergelijke transacties.

Twee waarderingmethodes

Bij familiebedrijven wordt de waardebepaling van de onderneming bemoeilijkt omdat de aandelen per definitie incourant zijn. Dat wil zeggen dat er geen prijsvorming via een effectenbeurs plaatsvindt. Er wordt immers niet dagelijks gehandeld in aandelen van het familiebedrijf. Toch zijn er wel methodes om de waarde van de familie-aandelen te bepalen. We behandelen er hier twee: *de rentabiliteitswaarde-methode* en *de discounted cash flow (DCF) methode*.

De eerste methode wordt heel vaak toegepast omdat deze vrij inzichtelijk is. Maar helaas bestaan er in de praktijk vele varianten die niet allemaal even correct zijn. We geven hier -heel beknopt- een correcte uitwerking.

De tweede methode is uit theoretisch oogpunt de beste, maar wordt minder toegepast omdat zij minder inzichtelijk is. Er komt echter in de vaklite-

atuur en in de praktijk wel steeds meer aandacht voor deze methode.

Rentabiliteitswaardemethode (gecorrigeerd voor vermogensstructuur)

Deze methode bestaat uit drie stappen.

a. Bepaling van de rentabiliteitswaarde

Allereerst moet een schatting gemaakt worden van de toekomstige winstontwikkeling van de onderneming. De rentabiliteitswaarde is immers de contante waarde van de toekomstige winsten (na belasting) van de onderneming. Hiervoor is het dus nodig dat er een prognose wordt opgesteld. Bij (kleinere) familiebedrijven ontbreekt echter vaak een goed onderbouwde toekomstverwachting. In de praktijk gaat men vaak uit van een gemiddelde winst over de afgelopen jaren. De veronderstelling hierbij is dat het verleden een goede graadmeter is voor de toekomst en dat er geen grote veranderingen te verwachten zijn. Dikwijls is in de praktijk de vuistregel: de waarde van de aandelen is een factor X maal de winst over afgelopen jaren. Maar zo'n berekening hoeft natuurlijk lang niet altijd correct te zijn.

Op basis van een op deze manier berekende toekomstige winst kan dan de rentabiliteitswaarde worden bepaald. Hierbij is nog een ander element van grote invloed: de zogenoemde *disconteringsvoet*. Een voorbeeld maakt dat duidelijk: bij een winst na belasting van €100.000 en een disconteringsvoet van 10 % bedraagt de rentabiliteitswaarde €1.000.000; bij een disconteringsvoet van 12 % bedraagt de rentabiliteitswaarde nog maar €833.333. De gebruikte disconteringsvoet fluctueert in de praktijk nogal. Zij is afhankelijk van de hoogte van de marktrente op het moment van waarderen en van de mate van risico's verbonden aan uw bedrijfsactiviteiten.

Het moge duidelijk zijn dat de (subjectieve) toekomstverwachtingen en de gebruikte discontingsvoet de sterke gevoeligheid van de rentabiliteitswaarde-methode bepalen. En dat geldt ook voor de straks te bespreken DCF-methode.

b. Bepaling van het tekort/overschot eigen vermogen

Een moeilijkheid van het zonder meer toepassen van de rentabiliteitswaarde-methode, is dat zij onvoldoende rekening houdt met het aanwezige eigen vermogen binnen de onderneming. Het zal duidelijk zijn dat het bij een bepaalde rentabiliteitswaarde uitmaakt of er weinig of veel eigen vermogen aanwezig is: bij weinig eigen vermogen wordt er relatief veel goodwill betaald en bij veel eigen vermogen relatief weinig. Goodwill is geen tastbaar begrip en zal zich in de toekomst moeten bewijzen. Eigen vermogen is in de vorm van bijvoorbeeld inventaris, debiteuren en voorraden natuurlijk wel concreet aanwezig binnen het bedrijf. Goodwill is dus in feite lucht. Naarmate men meer goodwill betaalt, wordt de overname van aandelen risicovoller. Bedrijven met relatief veel eigen vermogen hebben dus een meerwaarde. Hoe kan men nu echter met deze invloed op correcte wijze rekening houden in de berekening van de waarde?

Vaak wordt, in de praktijk, de waarde van de aandelen bepaald als een gewogen gemiddelde van de rentabiliteitswaarde en de zogenoemde intrinsieke waarde. Dit is geen correcte waardebepaling.

Om op een correcte wijze met het effect van het aanwezige eigen vermogen rekening te houden, moet men proberen te berekenen wat het overschot dan wel het tekort aan eigen vermogen binnen het bedrijf is. Hiervoor kan men aansluiting

zoeken bij branchegemiddelden, eisen van bankiers e.d.

Een voorbeeld: Bij een gewenst eigen vermogen van 30 % op een balanstotaal van €1.000.000 kan het gewenste eigen vermogen berekend worden op €300.000. Is het werkelijk eigen vermogen echter €400.000, dan bedraagt het eigen vermogenoverschot €100.000.

c. Berekening gecorrigeerde rentabiliteitswaarde

Het onder *b.* berekende overschot/tekort kan niet zonder meer gecorrigeerd worden op de berekende rentabiliteitswaarde onder *a.* Immers: als we €100.000 bijtellen voor overschot eigen vermogen, dan moeten we de rentabiliteit en dus de rentabiliteitswaarde in feite herrekenen alsof er €100.000 minder vermogen in de onderneming zit. Anders zouden we een dubbeltelling doen: het hogere eigen vermogen wordt bijgeteld, terwijl het al in de rentabiliteitswaarde verwerkt is door de lagere rentelasten die een hoger eigen vermogen met zich meebrengen.

De gecorrigeerde rentabiliteitswaarde wordt dus berekend door de rentabiliteitswaarde te berekenen, uitgaande van een balans met als eigen vermogen het gewenste eigen vermogen. Bij deze waarde wordt vervolgens het aanwezige overschot eigen vermogen bijgeteld danwel het tekort afgetrokken.

De discounted cash flow (DCF) methode

De tweede methode om de aandelenwaarde van familiebedrijven te berekenen is uit theoretisch oogpunt de beste. Omdat deze methode echter veel minder inzichtelijk is en veel bewerkelijker is dan de gecorrigeerde rentabiliteitswaardemethode wordt ze minder gebruikt. Toch zou toepassing ervan -naast de gecorrigeerde rentabiliteitswaar-

demethode- de voorkeur verdienen, al is het maar om de uitkomsten van de twee methoden met elkaar te kunnen vergelijken. Met name als de onderneming zich niet gelijkmatig ontwikkelt, maar er bijvoorbeeld in de nabije toekomst grote investeringen op stapel staan, mag aan de DCF-methode niet worden voorbijgegaan.

Het grote verschil tussen de DCF- en de gecorrigeerde rentabiliteitswaarde-methode is dat de eerste afstapt van de winsten van de onderneming als waardebepalende factor. Zij gaat, net als bij investeringsanalyses, uit van toekomstige kasstromen van de onderneming. Dit betekent allereerst dat de DCF-methode een uitgebreidere toekomstanalyse vereist. Uit de opgestelde prognoses moeten immers behalve de toekomstige winsten ook de toekomstige kasstromen worden afgeleid. Dit kan gebeuren door uit te gaan van de zogenoemde indirecte methode: vanuit de winst na belasting wordt via onder andere correcties voor afschrijvingen, investeringen en mutaties in het werkkapitaal, de kasstroom berekend.

De DCF-methode werkt in twee fasen:

a. Waardebepaling activa

Allereerst wordt de waarde van de activa van de onderneming bepaald. Dit zijn de vaste activa en het netto werkkapitaal. De toekomstige kasstromen die deze activa doen ontstaan, worden berekend met de veronderstelling dat de onderneming voortdurend volledig met eigen vermogen is gefinancierd. Met andere woorden: bij het berekenen van de kasstromen wordt nergens de vergoede rente voor vreemd vermogen meegenomen. De op deze wijze berekende kasstromen worden gediscoteerd tegen de gemiddelde vermogenskostenvoet van eigen en vreemd vermogen.

b. Waardebepaling vreemd vermogen

Daarna wordt de marktwaarde van het binnen de onderneming aanwezige vreemd vermogen (exclusief netto werkkapitaal, dat reeds onder *a.* is meegenomen) bepaald. Dit betekent dat een correctie wordt toegepast op de nominale waarde

van het vreemd vermogen als de financieringscondities afwijken van de op het moment van verkoop geldende marktcondities. Zo wordt vreemd vermogen met een hogere rente dan marktrente hoger gewaardeerd dan nominaal; en vreemd vermogen met een lagere rente lager dan nominaal.

De DCF-waarde van de aandelen bestaat dan uit de waarde berekend onder *a.* verminderd met de waarde berekend onder *b.*

De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat de DCF-methode in de praktijk nogal bewerkelijk is en ook gemakkelijk redeneerfouten toelaat. Veel inhoudelijke kennis en praktijkervaring zijn bij toepassing van deze methode dus een vereiste.

Bedrijfsopvolging in fiscaal perspectief

Eenmanszaak (V.o.f) of BV?

Aan een bedrijfsopvolging is een groot aantal fiscale aspecten verbonden. Daarbij moet u denken aan de gevolgen voor de heffing van inkomsten- en vennootschapsbelasting en ook aan de omzet- en overdrachtsbelasting. Is er sprake van bedrijfsopvolging bij overlijden of wordt de onderneming (of de aandelen in een BV) geschonken dan wel voor een te lage prijs verkocht, dan komt bovendien het successie- of schenkingsrecht om de hoek kijken. De fiscale consequenties van een bedrijfsopvolging zijn afhankelijk van de rechtsvorm van uw onderneming: is het een besloten vennootschap of een eenmanszaak? Onder die laatste vorm moet u ook lezen: vennootschap onder firma of een andere rechtsvorm waarvan de participanten ondernemer zijn, in de zin van de Wet op de inkomstenbelasting 2001. We zullen nu eerst ingaan op de fiscale gevolgen van een bedrijfsopvolging voor een eenmanszaak/V.o.f.

De Eenmanszaak

Opvolging betekent voor u als overdragende ondernemer meestal een zogenoemde gehele of gedeeltelijke staking van uw persoonlijke, subjectieve, onderneming. De opvolging kunt u tijdens uw leven regelen of zij kan het gevolg zijn van uw overlijden. Bij gedeeltelijke staking kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de inbreng van de onderneming in een vennootschap onder firma.

Als gevolg van de staking dient in principe over de stakingswinst belasting te worden betaald. Die stakingswinst kan bestaan uit goodwill, stille reserves en fiscale reserves. De fiscale reserves betreffen doorgaans de zogenoemde herinvesteringsreserve en de kosten-egaliseringsreserve. Bovendien kan nog sprake zijn van een desinvesteringsbijtelling en de vrijval van de gedurende het bestaan van uw onderneming opgebouwde fiscale oudedagsreserve.

Zoals gezegd dient in beginsel over de stakingswinst te worden afgerekend. Om die stakingswinst te bepalen, moet uw onderneming worden gewaardeerd op de werkelijke waarde. De belastingdienst zal niet accepteren dat u uw onderneming voor een te lage waarde overdraagt om bijvoorbeeld uw kinderen te bevoordelen. In dat geval kan er sprake zijn van een schenking en kan ook de heffing van schenkingsrecht aan de orde komen.

De heffing van inkomstenbelasting vindt plaats tegen het normale progressieve tarief (max. 52%) in box 1. Overigens kan voordat de verschuldigde belasting wordt berekend de zogenoemde stakingsaftrek op de berekende stakingswinst in mindering worden gebracht. Dit geldt echter uitsluitend indien de *gehele* onderneming wordt gestaakt.

Deze stakingsaftrek bedraagt in beginsel € 3.630 per ondernemer. Op grond van overgangsrecht geldt voor ondernemers die een reeds vanaf 1 januari 2001 gedreven onderneming geheel of gedeeltelijk staken, in de jaren tot en met 2005 een verhoogde stakingsvrijstelling.

De directe heffing van inkomstenbelasting kan ook worden vermeden door gebruik te maken van de aanvullende lijfrente-aftrek. In dat geval zal per saldo (een gedeelte van) de stakingswinst onbelast kunnen blijven. De in de toekomst te ontvangen lijfrentetermijnen zijn uiteraard wel belast.

De hoogte van de aanvullende lijfrente-aftrek kan verschillen. Zij bedraagt:

- € 401.599 als u ten tijde van het staken 60 jaar of ouder bent of voor 45 % of meer arbeidsongeschikt bent en de u toekomende termijnen van lijfrenten ingaan binnen zes maanden na het staken of de onderneming wordt gestaakt door het overlijden van de ondernemer.
- € 200.804 als u ten tijde van het staken 50 jaar of ouder bent (maar jonger dan 60 jaar) of de u toekomende termijnen van lijfrenten dadelijk ingaan.
- € 100.407 in de overige gevallen.

Overigens moet nog wel worden opgemerkt dat de genoemde bedragen moeten worden gekort met het bedrag van de fiscale oudedagsreserve, de in voorafgaande jaren reeds afgetrokken (stakings)lijfrentepremies en de waarde van (beroeps)pensioenaanspraken en bepaalde bedrijfsbeëindigingsaanspraken ten tijde van het staken.

Doorschuiven

U heeft ook mogelijkheden om de afrekening te voorkomen en feitelijk de heffing over de goodwill, stille reserves en fiscale reserves door te schuiven naar uw opvolger(s). Voor de overdracht in de

familiesfeer, geregeld in de artikelen 3.59 en 3.62 van de Wet op de inkomstenbelasting 2001, gelden speciale faciliteiten en voorwaarden. Bovendien gelden speciale faciliteiten en voorwaarden voor de overdracht aan een medeondernemer in een samenwerkingsverband (bijvoorbeeld v.o.f.) of werknemers in een onderneming.

Overigens is er een onderscheid tussen doorschuiving als zogenoemde fictieve overdracht en doorschuiving bij een werkelijke overdracht van de onderneming. Een fictieve overdracht doet zich voor als u overlijdt of als uw huwelijk wordt ontbonden.

In geval van overlijden moeten een of meer van uw erfgenamen de onderneming voortzetten, wil de faciliteit kunnen worden toegepast.

Een werkelijke overdracht zal gewoonlijk worden toegepast bij de overdracht van een onderneming aan uw kinderen of de vorming van een vennootschap onder firma met uw (huwelijks)partner en/of een of meer van de kinderen.

De belangrijkste voorwaarden voor doorschuiving bij een werkelijke overdracht zijn:

- Degene aan wie wordt overgedragen dient gedurende de 36 maanden onmiddellijk voorafgaand aan de overdracht als werknemer in de onderneming werkzaam te zijn geweest; of
- De over te dragen onderneming dient gedurende de 36 maanden onmiddellijk voorafgaand aan de overdracht deel uit te maken van een samenwerkingsverband (bijvoorbeeld v.o.f.) met degene aan wie wordt overgedragen.

Als zich echter na het aangaan van het samenwerkingsverband of de dienstbetrekking één van de hierna genoemde omstandigheden voordoet, dan wordt direct geacht te zijn voldaan aan de 36-maandentermijn:

- De ondernemer is gedurende minimaal één jaar voor meer dan 45% arbeidsongeschikt geweest;
- De ondernemer wordt in staat van faillissement verklaard;
- De ondernemer heeft surséance van betaling aangevraagd;
- De ondernemer wordt onder curatele gesteld;
- De ondernemer overlijdt en de onderneming wordt spoedig daarna aan de voortzetter overgedragen.

Draagt u over aan uw echtgenoot of partner dan is het ook mogelijk een gedeelte van de fiscale oudedagsreserve geruisloos over te dragen aan de overnemende partij.

De overdracht aan de echtgenoot of partner komt met name sinds 1 januari 1990 veel voor. Bovendien heeft de vorming van de man-vrouw-firma en in het verlengde daarvan de ondermaatschap in februari 1997 een belangrijke impuls gekregen. De Hoge Raad heeft toen namelijk een aantal arresten gewezen die de mogelijkheden duidelijk hebben verruimd.

Aan de fiscaal geruisloze doorschuiving kunnen ook nadelen verbonden zijn.

Zo kan het betekenen dat u als overdragende ondernemer geen gebruik maakt van uw (verhoogde) stakingsaftrek (€ 3.630 : zie hiervoor) en deze dus feitelijk verloren laat gaan.

Omdat de feitelijke schuld die de opvolger aan u heeft als 'verplicht ondernemingsvermogen' moet

worden aangemerkt, zal uw opvolger in de meeste gevallen met een negatief ondernemingsvermogen starten. Er kan dan geen fiscale oudedagsreserve worden opgebouwd.

Besloten Vennootschap

De fiscale gevolgen van een bedrijfsopvolging waarbij de onderneming in een BV wordt uitgeoefend, zijn in eerste instantie afhankelijk van de (juridische) ondernemingsstructuur die u al in een eerder stadium heeft gekozen. Als we de BV waarin de feitelijke onderneming wordt uitgeoefend 'werk-BV' noemen, kan uw opvolger de aandelen rechtstreeks in de werk-BV houden of door middel van een holding-BV. Voor de overdracht van uw onderneming zijn er twee mogelijkheden.

Activa-passiva-transactie

Als de BV haar activa en passiva overdraagt, zal een overdracht tegen werkelijke waarde plaats (moeten) vinden. De in dat geval gerealiseerde winst, onder andere ook goodwill, wordt fiscaal afgerekend met 31,5% vennootschapsbelasting. Uw opvolger zet, al dan niet door middel van een BV, uw onderneming voort met als startpunt de werkelijke waarde van de betreffende activa en passiva.

Overdracht aandelen werk-BV

Sinds 1 januari 1997 heeft een ieder die al dan niet tezamen met zijn partner voor ten minste 5 %

of meer van het geplaatste aandelenkapitaal aandeelhouder is in een vennootschap met een in aandelen verdeeld kapitaal een zogeheten aanmerkelijk belang.

De gevolgen voor de aanmerkelijk belang aandeelhouder zijn kortweg als volgt:

- Bij verkoop van de aandelen wordt het verschil tussen de overdrachtsprijs en de (historische) kostprijs in box 2 in de heffing van de inkomstenbelasting betrokken en wel tegen een tarief van 25 %.
- Een eventueel bij verkoop geleden verlies is verrekenbaar met het inkomen uit aanmerkelijk belang (box 2) van de drie voorafgaande en alle volgende kalenderjaren. Heeft men geen aanmerkelijk belang aandeelen meer, dan kan na 2 jaar het verlies omgezet worden in een belastingkorting van 25% van dit verlies. Deze belastingkorting is te verrekenen met de te betalen inkomstenbelasting in box 1.
- Het dividend dat door de vennootschap wordt uitgekeerd, wordt in box 2 tegen een tarief van 25 % in de heffing van de inkomstenbelasting betrokken.

De aandelen in de werk-BV worden verkocht aan uw opvolger (in privé)

Zoals gezegd zult u als verkoper 25 % inkomstenbelasting (box 2) verschuldigd zijn over de door u bij verkoop behaalde winst. De winst wordt genoten op het tijdstip waarop de verkoopovereenkomst definitief is gesloten. Als u als aandeelhouder uw aandelen verkoopt aan uw partner, kinderen of hun partners, of aan een vennootschap van de genoemde personen en de koopprijs wordt schuldig gebleven, dan kunt u de belastingaanslag desgewenst in tien gelijke jaarlijkse termijnen voldoen. Overigens bent u dan wel invorderingsrente verschuldigd.

De eventueel door uw opvolger aan een financier te betalen rente (over de geleende koopsom) is in principe slechts aftrekbaar tegen 25 % en niet tegen het progressieve tabeltarief.

De aandelen in de werk-BV worden verkocht aan een holding-BV van uw opvolger

Omdat ook hier geldt dat u als verkoper uw in privé gehouden aandelen verkoopt, zult u 25 % inkomstenbelasting verschuldigd zijn over de door u behaalde winst uit aanmerkelijk belang.

Indien de holding-BV niet over voldoende middelen beschikt, zal ook zij de aankoop moeten financieren. De rente en aflossing kunnen vervolgens worden betaald met gelden die uit de werk-BV afkomstig zijn. Door de werking van de zogenoemde deelnemingsvrijstelling zal een uitkering van dividend niet belast zijn bij de holding-BV. Als een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting tussen de holding-BV en de werk-BV wordt aangevraagd, kan bovendien de rente die door de holding-BV aan een bank wordt betaald, worden afgetrokken van de fiscale resultaten van de werk-BV.

Is echter sprake van een zogenaamde 'hybride lening', dan zal de lening vanuit fiscaal oogpunt bij de holding-BV worden beschouwd als eigen vermogen en is de rente niet aftrekbaar. Er kan onder andere sprake zijn een hybride lening indien de hoogte of de verschuldigdheid van de rente op de lening (gedeeltelijk) winstafhankelijk is en de looptijd van de lening niet vastligt dan wel langer is dan 10 jaar.

Vindt de financiering plaats door middel van een lening van de opvolger in privé aan zijn holding-BV, dan valt de lening bij de opvolger in privé on-

der de terbeschikkingstellingregeling in box 1. Dit betekent dat een eventueel verlies op de lening in box 1 (tegen progressief tarief) aftrekbaar is. De ontvangen rente is echter ook in box 1 belast.

Ook indien geen sprake is van een hybride lening, kan de rente, op basis van een aantal specifieke bepalingen in de Wet op de vennootschapsbelasting, bij de holding-BV niet dan wel beperkt aftrekbaar zijn. Dit zal het geval zijn als het belang of de zeggenschap in de werk-BV niet is gewijzigd. De regelgeving met betrekking tot de renteaftrekbeperking is dermate gecompliceerd, dat de behandeling hiervan in deze brochure verder buiten beschouwing blijft.

Als uw opvolger in privé een lening aangaat om de aandelen in de holding-BV vol te storten, geldt momenteel dat de rente slechts tegen 25 % aftrekbaar is.

Vindt de financiering plaats door middel van een lening van een bloed- of aanverwant in de rechte lijn van de koper, dan behoort de lening voor de geldverstrekker in beginsel tot het box 3 vermogen. Wordt de lening echter onder ongebruikelijke voorwaarden verstrekt (denk hierbij aan een niet-zakelijke rente) of wordt de lening verstrekt door een minderjarig kind van de opvolger in privé, dan valt de lening onder de terbeschikkingstellingregeling in box 1. Het belangrijkste gevolg hiervan is dat een eventueel verlies op deze lening wordt aangemerkt als aftrekbaar verlies en als zodanig kan dit verlies tegen het progressieve tarief verrekend worden met de inkomsten in box 1. De ontvangen rente is echter ook in box 1 belast.

In deze situatie zal de rente die de holding-BV aan de bloed- of aanverwant in rechte lijn verschuldigd

is, wel in aftrek kunnen brengen, tenzij sprake is van een hybride lening.

De aandelen in de werk-BV worden door een holding-BV verkocht aan een holding-BV van uw opvolger

Voor uw holding-BV heeft de verkoop van de aandelen in beginsel geen fiscale gevolgen. De eventueel bij de verkoop behaalde winst valt onder de deelnemingsvrijstelling en wordt niet belast met vennootschapsbelasting. Een verlies is echter ook niet aftrekbaar.

Gewone aandelen omzetten in cumulatief-preferente aandelen

Als verkopende ondernemer zet u in privé dan wel uw holding-BV de gewone aandelen in de werk-BV om in zogeheten cumulatief preferente aandelen. De werk-BV geeft daarna nieuwe gewone aandelen uit aan (de holding-BV van) uw opvolger. De cumulatief preferente aandelen vertegenwoordigen eenzelfde recht op de winstreserves van de BV als de omgezette gewone aandelen. Zij geven jaarlijks recht op een cumulatief vooraf vastgesteld dividend. De nominale waarde van deze aandelen is gelijk aan die van de omgezette gewone aandelen, met dien verstande dat het dividend dat wordt toegekend, wordt berekend over de werkelijke waarde van de aandelen op het moment van omzetten. Een en ander wordt vastgelegd in de statuten van de werk-BV.

De omzetting van de gewone aandelen leidt, als u deze in privé houdt, niet tot het constateren van aanmerkelijk belang-winst, mits dit op zakelijke voorwaarden plaatsvindt. De verkrijgingsprijs van de cumulatief preferente aandelen is gelijk aan de

verkrijgingsprijs van de omgezette gewone aandelen. De belastingclaim wordt dus doorgeschoven.

De nominale waarde van de nieuw uit te geven gewone aandelen kan gewoonlijk beperkt blijven tot € 18.000.

Het belangrijkste aspect van deze opvolgingsvariant is dat de overnemer geen of geringe financieringslasten zal krijgen. Alleen de nieuw uitgegeven gewone aandelen dienen immers te worden volgestort.

Om op termijn de binding tussen u als verkopende ondernemer met de overgedragen werk-BV te beëindigen, is een aantal mogelijkheden voorhanden.

De aandelen kunnen worden verkocht aan (de holding-BV van) uw opvolger. Ook kunnen de aandelen worden ingekocht door de werk-BV.

In geval u als verkoper de aandelen in privé houdt, zal dit leiden tot het heffen van 25 % inkomstenbelasting. In geval uw holding-BV de aandelen houdt, zal de deelnemingsvrijstelling van toepassing zijn.

Bij overlijden

Als de houder van aanmerkelijk belang-aandelen overlijdt, bepaalt de wet dat op het tijdstip dat direct aan het overlijden voorafgaat de aandelen zijn vervreemd aan de erfopvolgers. Met andere woorden: er is sprake van het constateren van aanmerkelijkbelang-winst.

Deze heffing kan echter worden uitgesteld, of beter gezegd: worden doorgeschoven naar de verkrijger krachtens erfrecht. In dat geval moet u er wel voor zorgen dat dan een aantal voorwaarden zijn vervuld: een en ander moet binnen twee jaar na het overlijden zijn geregeld; de verkrijger dient binnenlands belastingplichtig te zijn en de aandelen mogen niet tot het ondernemingsvermogen of tot het resultaat uit werkzaamheden van de verkrijger worden gerekend.

Het is de vraag wat verstandig is. Afrekenen in de aangifte van de erflater of doorschuiven van de belastingclaim naar de erfopvolger(s).

Per situatie kan de uitkomst verschillen. Ook al omdat de heffing van het recht van successie een rol kan gaan spelen.

Successie- en schenkingsrecht

Bij overlijden blijft, op grond van de bedrijfsopvolgingsfaciliteit in de Successiewet, onder voorwaarden 60% van de (going-concernwaarde) van het vermogen van een onderneming (of de waarde van de aanmerkelijk belang-aandelen in de BV) buiten de heffing van successierecht, mits de onderneming door de bedrijfsopvolger tenminste 5 jaar wordt voortgezet. Dit percentage wordt in 2007 verhoogd naar 75%.

Deze faciliteit geldt ook bij schenking van de onderneming of de aandelen in een B.V. Hiervan is ook sprake als de onderneming of als de aandelen in een BV tegen een te lage prijs worden

overgedragen aan bijvoorbeeld de kinderen van de ondernemer.

Door deze bedrijfsopvolgingsfaciliteit kan het ondernemingsvermogen (of de aandelen in een BV) dus fiscaal vriendelijk worden overgeheveld naar bijvoorbeeld de kinderen van de ondernemer.

De bedrijfsopvolgingsfaciliteit ziet er als volgt uit: Indien ondernemingsvermogen of de aandelen in een BV vererven of worden geschonken, wordt onder voorwaarden op verzoek voor het successie- of schenkingsrecht een conserverende aanslag worden opgelegd. Deze bestaat uit twee delen, namelijk:

- voor 60% van de waarde van het ondernemingsvermogen of de aanmerkelijk belang-aandelen wordt een voorwaardelijke onbelaste conserverende aanslag opgelegd. Dit deel wordt na vijf jaar kwijtgescholden, mits de verkrijger de onderneming of de aandelen gedurende deze vijf jaar niet vervreemd en, indien sprake is van een BV, de onderneming in de BV niet wordt gestaakt/vervreemd.
- voor 40% van de waarde van het ondernemingsvermogen of de aandelen wordt een belaste conserverende aanslag opgelegd. Voor dit deel wordt gedurende 10 jaar rentedragend uitstel van betaling verleend.

Bij schenking moet overigens ook aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

- Schenker moet tenminste 55 jaar zijn of tenminste 45% arbeidsongeschikt; en
- De onderneming moet tenminste vijf jaar voor rekening van de schenker zijn gedreven of de aandelen moeten tenminste vijf jaar tot het aanmerkelijk belang van de schenker hebben behoord.

In beginsel gelden de faciliteiten uitsluitend voor bedrijfsgebonden ondernemingsvermogen. Indien echter de waarde van de aandelen in een BV voor 15% of minder uit beleggingsvermogen bestaat, dan kunnen de faciliteiten op de gehele waarde van de aanmerkelijk belangaandelen worden toegepast. Is het beleggingsvermogen in de BV meer dan 15% van de waarde van het vermogen, dan gelden de faciliteiten niet voor het meerdere beleggingsvermogen.

Omzet- en overdrachtsbelasting

Voor de omzetbelasting is meestal sprake van de overdracht van een gehele of een zelfstandig gedeelte van een onderneming. Aangezien de onderneming door de opvolger wordt voortgezet, kan men hier gebruikmaken van een vrijstelling in de Wet op de omzetbelasting 1968, zodat men wat

betreft de opvolging geen omzetbelasting verschuldigd is.

Bevinden zich in de onderneming die wordt overgedragen onroerende zaken, dan kan bij een opvolging ook de heffing van overdrachtsbelasting aan de orde komen. De wet kent echter ook hier een aantal vrijstellingen. We noemen hier:

- Een vrijstelling bij overdracht van een onderneming van ouders naar kinderen. Woonhuizen of woongedeelten van bedrijfspanden vallen niet onder deze vrijstelling.
- Een vrijstelling bij inbreng van een onderneming in onder andere een vennootschap onder firma.

In die gevallen is men wat betreft de opvolging - mits aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan - dus geen overdrachtsbelasting verschuldigd.

Colofon

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, alsmede voor de gevolgen van activiteiten die worden ondernomen op basis van deze brochure, aanvaarden de auteurs, redactie en uitgever geen aansprakelijkheid.

In deze uitgave is rekening gehouden met de wetgeving en tarieven geldend voor 2005.